

LBRIS

We know
books

George Drăgan

Valea
Viilor

și alte povestiri din țara ascunsă

EDITURA REVISTEI

TIMPUL

2025

comunității din Valea Seacă, efecte probabil nescontate la demararea proiectului și care fac din acest sat o posibilă atracție pentru turiștii amatori de locații utopice, absurde.

Căci în Valea Seacă sunt oameni care duc la pășune, în loc de oi și vaci, turme (sau cirezi?) de pisici și pești; aici există livezi de meri cu gust de mango; greieri care, cuprinși de depresie, nu mai țărâie în iarba care nu mai e nici ea verde, ci mov; ploaia cade la oră fixă, după un program respectat riguros, respectiv marțea și joia, între șapte fără un sfert și nouă și jumătate seara; preotul a cerut schimbarea hramului Bisericii din Sfinții Arhangheli în Sfântul Maron, prăznuit la 14 februarie; la botezuri se bocește și la înmormântări se joacă pe muzică *trance*; postul Paștelui se ține în mijlocul verii; nedeia de Sânziene a fost înlocuită de o sărbătoare populară nouă, care celebrează periuța de dinți, în cadrul căreia localnicii, adunați în vatra satului, se spală pe dinți fără întrerupere de la apusul soarelui până la răsărit...

Cât despre lipsa unor facilități de cazare în Valea Seacă, considerăm că aceasta nu este o problemă din moment ce satul respectiv se află relativ aproape de orașul Onești.

Cuprins

Valea Viilor sau Cronomahia	
Călătorie la capătul lumii	3
Taina fiecărei clipe: dincolo de vedere la Vedea	88
Ficțiunea pioasă de la Oțelu	95
Drum secundar în Bărăgan	107
Pelerinaj subiectiv la Cap Aurora	115
Tezaurul viu din Râmnic (de Jos sau de Sus)	121
Entomologie și eshatologie	133
Dincolo de timp: gara din Grindu, Ialomița	139
Cetatea de sare – undeva pe Marea Neagră	151
Z., orașul neisprăvit	168
Pădurea Sfinților de la Bulbuc, Alba	179
Menteu, orașul dispărut	
(undeva între Turda și Alba Iulia)	186
Moscheea de sub ape, în Valea Mahomencea	202
Oglinda armenească din Focșani	212
Gurănești (Țara Hațegului)	219
Via Sângelui de la Călinești, Argeș	228
Axa magică a lumii, în București	236
Orașul fără umbre	255
Vacanța de veci	259
Satul experiment	264

Valea Viilor sau Cronomahia Călătorie la capătul lumii

Uneori, pare că timpurile gramaticale nu ne sunt de ajuns, că avem nevoie de un timp nou, pe care nu îl găsim între ele... Un „prezent ambiguu”, i-am putea spune, totuși, cam... vag, sau un „prezent absent”, dar ar fi prea emfatic – poate că sintagma „prezent apofatic”, suficient de doctă și, într-o bună măsură, exactă, ar fi un titlu care s-ar potrivi mai bine. Motivul este lesne de înțeles, căci desemnează un mai mult sau mai puțin ca prezentul.

Este timpul potrivit pentru ceva sau cineva ce *totuși* este – adică există la modul de *încă* mai este sau nu e încă *pe deplin* sau *parcă* mai este sau este *potențial*... Timpul unei absențe care, fără a fi prin însăși natura ei mai puțin evidentă, nu reprezintă, totuși, altceva decât semnul unei prezențe tainice: ce nu-i aici (și acum), e (cu siguranță) în altă parte.

© 2025 – Editura Revistei Timpul (CUI 40308663)

Potrivit art. 14 și 140 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizația sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin reproducere, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia sau a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DRĂGAN, GEORGE

Valea Viilor și alte povestiri din țara ascunsă /
George Drăgan. - Iași : Editura Revistei Timpul, 2025
ISBN 978-630-6709-47-2

Astfel, ne e greu să ne hotărâm a spune că satul Valea Viilor este sau a fost undeva între Pitești și Câmpulung (ori, la fel de exact, între Stockholm și Cairo). Am putea spune că așezarea în cauză încă este, *deși* nu mai e...

Această dificultate pare dată de faptul că avem de-a face cu un sat părăsit, una dintre așa numitele localități fantomă din România, existente obiectiv doar pe hărți vechi și prin uitare arhive administrative. Subiectiv, se înțelege, el poate fi regăsit în zăgazurile memoriei câtorva oameni, prin niște amintiri firave – de altfel, tot mai tulburi și tot mai puține... Drumul ce duce(a) aici, nemişcat, s-a șters aproape cu totul: *i-a crescut iarba pe piept, ca la morți*, vorba poetului; pământul l-a uitat de când pașii nu l-au mai bătut ca să-i dea viață, iar hărțile recente, dictate de sateliți prea tineri, nu l-au cunoscut. Aici nu se mai votează, nu mai avem alegeri locale, pentru că nu mai este electorat, aici nu se mai vinde și nici nu se mai cumpără nimic, întrucât nu mai sunt consumatori, aici școala, ba chiar și cârciuma sunt închise, din lipsa elevilor și a clienților; clopotele bisericii nu mai bat și în cimitir nu mai ard lumânări la mormintele înecate în iarbă, ca niște prunci ai nimănui; aici nu se mai plătesc impozite la primăria fără geamuri la ferestre și fără primar, și nu se mai face vin prin curți, nici zacuscă în bucătăria de vară, nici dragoste pe te miri unde, nici altceva dintre toate cele prea omenești; aici, putem spune că nu se întâmplă nimic, *deși* cu îndoială, căci vântul bate și merele se coc, ploaia cade și greierii țărăie, dar cui îi mai pasă?

De aceea, nu e de mirare că Valea Viilor nu este prezent pe Google Maps ori Wikipedia. Dar ce nu-i acolo, e în altă parte, adică aici, unde putem schița un articol în genul celor de pe amintita enciclopedie online.

ISTORIC

Legenda locală, culeasă de la un localnic de un anume Dan Garradina și consemnată într-o scrisoare trimisă de acest profesor de științe naturale, dar și etnograf amator,

însă entuziast ca orice pionier, lui Moses Gaster, pune întemeierea satului pe seama – nici mai mult, nici mai puțin decât a lui... Iisus Hristos:

„Cică trecea Domnul nostru Iisus Hristos cu Sfântu Pătru dă la Câmpulung la Pitești, pă jos, că nu ierea trin pă vremea aia. Și pă dealurile astea, i s-a făcut sete lui Sfântu Pătru și i-a zâs Domnului că mi-e sete, Doamne. Iar Hristos zâce: *Să fie viii!*, și de cum a zâs Domnul, s-au umplut dealurile astea care ierea pustii și sterpe dă viii domnești, cu struguri mari și copti și zemoși.”

Aceste viii neplantate de mână omenească, ci prin vorba Domnului, ar fi atras aici, conform legendei, oamenii ce au întemeiat așezarea.

Mai realiste, poate doar mai modeste, documentele atestă prima dată localitatea pe vremea lui Vlad Înecatul, care dădea ca danie Mânăstirii Râncăciov „jumătate din via noastră de la Valea Viilor”, din care erau ținute să facă precauvioșii părinți vinul pentru Sfânta Împărtașanie.

Pesemne erau viii ce dădeau vinuri bune: chestiune confirmată, mult mai târziu, de unul dintre junii boemi din anturajul prinților Bibescu, ce făcea furori cu el la Paris, pe la sfârșitul veacului XIX; se pare că, printre alți *dandy* și decadenți, ar fi fost foarte apreciat, într-o zi de joi, pe înserat, chiar de către Karl Joris Huysmans; după alții, doar de Eric Satie, ce l-ar fi numit – dar paternitatea citatului și autenticitatea întâmplării sunt cel puțin îndoielnice – *les larmes des seraphins*¹.

Până atunci însă, mărturiile istorice despre Valea Viilor sunt, mai degrabă, reținute.

Una dintre cele mai timpurii este, desigur, pisania săpată în piatră a bisericii satului, ce poartă hramul Schimbării la Față: hram ales, probabil, nu întâmplător, ci dictat de obiceiul popular al sfințirii roadelor viei în această zi de praznic împărătesc. Din această pisanie aflăm că biserica

¹ Din franceză: *lacrimile serafimilor*.

ar fi fost ridicată „cu vrerea Tatălui, binecuvântarea Fiului și ajutorul Sfântului Duh”, de pitarul Alexandru Vălimareanu și doamna sa, Irina, „în vremea drept credinciosului voievod Radu” (Paisie, n.n.).

Avem, apoi, un veac de tăcere: secolul XVII nu aduce nicio informație despre Valea Viilor, de parcă vreme de o sută de ani nu s-a întâmplat nimic pe-aceste meleaguri. Următorul veac este, însă, mai darnic – cel puțin în pomenirea locului, iar nu în evenimente istorice cărora acesta să le fi fost scenă. Această generozitate informațională se datorează unor călători străini, trecători pe aceste meleaguri și autori de relatări ale călătoriilor lor. Este vorba, mai întâi, de un prinț Dolgoruki, ofițer în armata țaristă, care amintește de Valea Viilor în jurnalul său de campanie, fără a găsi ceva demn de a fi menționat despre această localitate, oarecum surprinzător pentru un rus, fie el prinț, de la care prejudecata s-ar fi așteptat să aprecieze vinul local, spre deosebire de Jugur, unde notează că ar fi mâncat, uimit și încântat, berbec copt cu blană cu tot într-o groapă săpată în pământ; or, însemnările sale se dovedesc teribil de seci: „de acolo am ajuns în satul numit Valea Viilor, unde am și înnoptat”.

Ceva mai atentă este următoarea notiță despre Valea Viilor, datorată friulanului Domenico Rossetto, călugăr benedictin și inspector al așezămintelor monahale catolice din „țările schismatice transalpine”. Călătorind de la Brașov la București, el trece granița prin pasul Rucăr-Bran și, de aici, la Câmpulung spre Pitești. Rossetto, care și el a înnoptat aici, deplânge atât starea spirituală a oamenilor din Valea Viilor, aflați în rătăcirea schismei, cât și pe cea materială, pe care însă, înțelegător, nu le-o impută: „nesfârșitele războaie dintre ruși, turci și austrieci au pustiit aceste locuri, altfel, atât de bogate. Răutatea oamenilor pare a fi copleșit aici bunătatea și mizericordia divine, care au înzestrat aceste locuri cu daruri minunate, ca bogatele livezi de pomi, pășunile largi cu iarbă grasă și pădurile falnice,

daruri care, în condiții de pace și înțeleaptă administrare, ar face aceste țări cele mai prospere din Europa”. Rossetto, prudent și dubitativ, pune mizerabila stare a oamenilor din aceste țări și pe seama... Proniei cerești: „poate că, în nesfârșita Sa milă, Bunul Dumnezeu îngăduie să se abată aceste nenorociri asupra lor din pricina îndărătniciei în rătăcirea schismatică, pentru a-i întoarce astfel la Sfânta și Apostolica Mamă, Biserica Romei”.

De altă părere este Antoine Charles Dyonisse Clovis de Roucy, un iluminist minor, dar pasional (ca orice francez get-beget, crescut în spiritul revoluționar al epocii), azi uitat, care a ajuns în aceste părți ale lumii fără recunoscute însărcinări oficiale, ci, după cum mărturisește în memoriile sale, intitulate „Peregrinările mele”: „dintr-o sete de cunoaștere pentru care *curiozitate* ar fi un termen prea frivol, iar *investigație științifică*, prea trufaș”. De Roucy a vizitat, în peregrinările sale ce-au durat mai mult de un deceniu, Arabia și Mexicul, Caraibele și Sahara occidentală – e de mirare că face loc de un paragraf și modestului sat din Țara Românească sau că aceste doua principate au parte de un capitol la fel de întins ca Persia. Se pare că, totuși, ceva i-a atras atenția în mod special aici – în mod special vrea să spună că i-a atras și afecțiunea. El însuși mărturisește asta – și adaugă imediat că nu își poate da seama, cu exactitate, despre ce e vorba: „să fie veselia oamenilor ce trăiesc aici o viață nesfârșit de tristă? De nedreptatea ce sfidează rațiunea ocârmuirii acestor locuri? De stoicismul celor săraci și mulți, de jalnica lor ignoranță, de generozitatea lor absurdă?” Lista ipotezelor continuă, dar ne vom opri aici. Despre Valea Viilor, iluministul mânat prin lume de setea de cunoaștere notează, între altele, că „meniul lor consta, ca peste tot în Valahia, în principal, în mămăligă și brânză, dacă nu punem la socoteală ceapa și rachiul pe care îl obțin prin distilare din prune, mere, pere și orice alte fructe”. În plus, localitatea are privilegiul de a fi menționată în cartea lui de Roucy printr-o

George Drăgan

particularitate a femeilor de aici: aproape toate reprezentatele sexului frumos – și, în aceste țări, calificativul este pe deplin meritat – prezintă vânătăi, contuzii și tot felul de alte urme ale maltratărilor casnice. Cineva mi-a spus, cu acel amestec ambiguu de glumă și seriozitate specific valahilor, că la ei e o tradiție ca bărbatul să își bată, din când în când – dar, totuși, numai seara – soția; altfel, virilitatea sa ar fi îndoielnică”. În continuare, de Roucy deplânge primitivismul intelectual al acestor oameni, pus pe seama „încării minții lor în bezna superstiției religioase”: el considera că, din punct de vedere intelectual, acești oameni trăiesc „ferecați în carcera și lanțurile religiei pe care, în plus, le mai și iubesc, cu o naivitate ce ar putea părea înduioșătoare, dacă nu ar fi înspăimântătoare prin efectele sale și cu acea dragoste sinceră și neclintită a primitivului sau fanaticului”.

Desigur, secolul XIX este și mai bogat în mărturii și atestări ale Văii Viilor: acum, istoria se degajează de mit și devine, deja, oficială. Valea Viilor este, astfel, tot mai mult pomenită în tot mai numeroase contracte de vânzare-cumpărare, testamente, procese de succesiune, acte bisericești sau de cancelarie și multe altele asemenea. Pare că, de acum, așezarea a ieșit din bezna, dacă nu din cea deplânsă de iluminist, cel puțin din cea istoriografică. Este, de altfel, vremea în care ea apare și pe hărți, mai întâi militare (austriece și rusești), ca apoi să-și câștige binemeritatul loc și pe cele administrative.

Sat de moșneni, Valea Viilor a fost scutit de frământările de la 1907, iar reforma agrară de la 1919, prin care familia boierilor Vălimăreni ceda țăranilor trei sferturi din moșie, a fost primită cu un entuziasm moderat. Temperanța dictată, poate, de o relativă prosperitate a ferit Valea Viilor și de tulburările politice interbelice: dosarele Siguranței consemnează fără chef un singur și firav cuib legionar, efemer cât o vacanță de vară din 1936. Dar, prea îngăduitoare până acum, istoria s-a năpustit feroce asupra Văii

odată cu instaurarea regimului comunist: fără a intra în detalii, în povești particulare, e cert un lucru: colectivizarea, urmată de industrializare și sistematizare, au distrus satul.

OBICEIURI

Nu vom aminti aici obiceiurile pe care le regăsim în toată zona și, mai ales, în cărțile de specialitate – de la ritualurile peștitului și nunții, ale nașterii, botezului și-ale înmormântării, până la datinile de Armindenii și paparude și atâtea altele – ci ne vom opri strict asupra celor locale, de care nu avem știință a fi (fost) practicate vreodată în alte locuri, fie și proxime. Și chiar pe acestea nu avem pretenția a le epuiza: intuim că, în Vale Viilor, fiecare zi dată avea obiceiul său, adesea, obiceiurile sale, mai bine spus, după cum calendarul bisericesc are sfinții săi și, în viața fiecăruia, rostul său, uneori de-a dreptul obscur. De altfel, nu putem disocia aceste obiceiuri de calendar (fie el bisericesc sau civil), de vreme ce obiceiurile și sărbătorile dau conținut zilelor, astfel încât calendarul pare alcătuit din obiceiuri, mai degrabă, decât din zile... Din această perspectivă putem citi calendarul popular ca pe o adevărată cronografie, o povestire a timpului – altminteri, prea oficial și străin omului, în ciuda faptului că însuși acesta din urmă l-a inventat, ca noțiune și măsură; o îmblânzire, personalizare, umanizare a timpului, născută din prea omeneasca oroare de abstract, ba chiar de absurd. Așadar, credem că relația dintre calendarul popular, cel bisericesc și cel civil nu este defel una formală – ca și cum ar exista trei timpuri paralele sau doar juxtapuse – ci organică.

De unde vom începe? De la început, dar cum nu avem în calendare o zi dedicată Facerii, un praznic al ei, probabil din simplul motiv că cele șase zile ale acestei lucrări nu țin de timpul calendarului care este timpul căzut, ci de veșnicia pe care, pur și simplu, nu o putem pricepe și defini (și ar trebui să acceptăm asta), vom porni de la cel mai vechi

eveniment pomenit în calendar, adică în prima duminică a Marelui Post: Duminica Alungării lui Adam din Rai.

Așadar, în Valea Viilor, noaptea duminicii Alungării lui Adam din Rai, numită De Pribegie sau Moș Adamul, era petrecută cu mic cu mare, oricât ar fi fost de frig, chiar de ploua sau ninge, în afara casei; să ne înțelegem, nu era permisă adăpostirea nici măcar pe prispa acesteia, ci direct sub cerul liber. Oamenii așterneau din belșug, în curte ori grădină, fân uscat, peste care puneau cergi groase, pe care dormeau înghesuși ca niște adevărați pribegi alungați de acasă, înveliți cu poclade grele și sarici mițoase. Câinii, parcă uimiți de această solidaritate neobișnuită, se culcușeau fericiți la picioarele lor.

La celălalt capăt al călătoriei care este postul, Sâmbăta Mare era numită „zioa mută”, datorită interdicției severe de a se vorbi până la miezul nopții când, în curtea bisericii, erau îngăduite primele vorbe: „Hristos a înviat! Adevărat a înviat!”. Era ziua în care oamenii și toată făptura așteptau, într-o tăcere de mormânt ce învăluia tot satul – iar celui sau celei ce încălca această interdicție nu i se mai vorbea până de Înălțare, adică vreme de 40 de zile. Doar sugarii și copiii foarte mici erau scutiți de acest post original, ce le impunea celorlalți, implicit, abținerea prudentă de la alte activități ce ar fi presupus ruperea tăcerii sau ar fi prezentat un grad ridicat de risc în acest sens.

După o noapte, de Înviere, desigur, când oamenii ajungeau acasă de la biserică, femeile erau cele ce trebuiau să rostească mai întâi: *Hristos a înviat!*, precum odinioară Maria Magdalena adusese vestea ucenicilor.

Iar peste o săptămână, de Duminica Tomei, avea loc o procesiune casnică a icoanelor, prin toată gospodăria – ca toată făptura să se încredințeze, asemenea apostolului ce mărturisise pentru că a văzut și a crezut.

În seara Miercurii Mari, miercurea din Săptămâna Mare, capul casei, *pater familias*, spăla picioarele casnicilor săi: nevastă, copii, slugi, de or fi fost. Obiceiul, relativ

recent, ar fi fost adus și promovat în sat pe la jumătatea secolului XIX, de un preot cu vocație de păstor, școlit la Cernăuți, și era folosit, uneori, ironic în conversații: *Ți-a spălat nevastă-ta picioarele!*, l se mai arunca câte unuia, despre care se zicea sau se credea că ar fi cam moale și în casa căruia ar cânta găina.

Instaurate inițial, probabil din rațiuni pedagogice, la anumite date fixe (Duminica Cananeencii, a Bunului Samaritean) și menite a îmblânzi temuta, inevitabila *dies irae*, Zilele Milei ajunseseră firesc să acopere potențial, teoretic, tot anul, să își piardă caracterul obligatoriu și să își estompeze funcția originală de schimb, de troc între om și Dumnezeu. Astfel se face că, pentru unii picau de șapte ori pe an, pentru alții, de zece sau șaptezeci, pentru unii – doar o dată, pentru alții, nicidecum – după nevoi, după posibilități, după inima fiecăruia. Unora la pica pe 7 martie, altora pe 11 februarie, 31 august și tot așa – fiecare era liber să aleagă data dau datele la care ținea Zilele Milei, dar și să nu le țină defel. Iar dacă libertatea prăznuirii lor nu era știrbită de o limitare temporală, nu putem vorbi nici de o condiționare a ei, referitoare la conținutul milosteniei ce se făcea în aceste zile: aceasta putea consta în orice act sau gest de ajutorare dezinteresată a cuiva în nevoie, pe care, la rigoare, le putem numi generic *dăruire*. Într-adevăr, cel mai adesea, era vorba de oferirea produselor alimentare, haine, lemne, dar fără ca aceste bunuri să epuizeze categoria darului, care nu se limita la lucruri. Aparent absolută, libertatea ținerii Zilelor Milei era, totuși, marcată de un categoric imperativ de ordin moral, anume ca milostenia să fie făcută pe ascuns, să nu te știe lumea – așa cum, îndeobște, se fac păcatele, faptele de ocară: iată o simetrie surprinzătoare, dar plină de tâlc.

Deși în calendar are o dată de prăznuire precisă, o sărbătoare cu dată fixă – 14 septembrie – Crucea prin care venise lumii mântuirea era pomenită în fiecare zi, fiecare zi fiind, *de facto*, o zi a crucii. Nu e doar faptul că satul